

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)**

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ**

**ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ
ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПУЕТ**

**Полтава
ПУЕТ
2018**

УДК 378
3-41

*Друкується відповідно до Наказу по університету
№ 182-Н від 4 вересня 2017 р.*

Редакційна колегія

Головний редактор **О. О. Нестуля**, д. і. н., професор, ректор Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ).

Заступник головного редактора **С. В. Гаркуша**, д. т. н., професор, проректор з наукової роботи ПУЕТ.
Відповідальний секретар **Н. М. Бобух**, д. філол. н., професор, завідувач кафедри української та іноземних мов ПУЕТ.

Відповідальний редактор **О. В. Гасій**, к. е. н., т. в. о. директора Інституту економіки, управління та інформаційних технологій ПУЕТ.

Члени редакційної колегії

В. В. Карцева, д. е. н., доцент, завідувач кафедри фінансів та банківської справи ПУЕТ (спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування» освітня програма «Банківська справа»);

Т. В. Оніко, д. і. н., професор, завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності ПУЕТ (спеціальність «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» освітня програма «Документознавство та інформаційна діяльність»);

Л. М. Шимановська, д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту ПУЕТ (спеціальність «Менеджмент» освітні програми «Бізнес-адміністрування», «Менеджмент і адміністрування»);

О. В. Шкурупій, д. е. н., професор, завідувач кафедри міжнародної економіки ПУЕТ (спеціальність «Міжнародні економічні відносини» освітня програма «Міжнародні економічні відносини»);

О. В. Карпенко, к. е. н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ПУЕТ (спеціальність «Облік і оподаткування» освітня програма «Облік і аудит»);

Г. В. Лаврик, д. ю. н., професор, завідувач кафедри правознавства ПУЕТ (спеціальність «Право» освітня програма «Право»);

О. О. Ємець, д. ф.-м. н., професор, завідувач кафедри математичного моделювання та соціальної інформатики ПУЕТ (спеціальність «Комп'ютерні науки та інформаційні технології» освітня програма «Комп'ютерні науки та інформаційні технології»).

**Збірник наукових статей магістрів. Інститут економіки, управління
3-41 та інформаційних технологій ПУЕТ. – Полтава : ПУЕТ, 2018. –
320 с.**

ISBN 978-966-184-297-6

У збірнику подано результати наукових досліджень і розкрито підходи молодих науковців до розвитку економіки, управління й адміністрування, права, документознавства, комп'ютерних наук та інформаційних технологій у сучасних умовах.

УДК 378

*Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.
Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу ПУЕТ заборонено.*

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і
торгівлі», 2018

ISBN 978-966-184-297-6

<i>Фесенко Ю. В.</i> Собівартість продукції: економічна сутність та класифікація.....	160
<i>Чекан Т. В.</i> Класифікація нематеріальних активів	164
<i>Шмигленко О. Г.</i> Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління інтелектуальним капіталом.....	169

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ «ПРАВО»

Освітня програма «Право»

<i>Карлаш А. О.</i> Розгляд трудових спорів про поновлення на роботі	175
<i>Порох В. В.</i> Вплив ідей класичної школи кримінального права на розвиток уявлень про злочинність XIX ст.....	180
<i>Судник Ю. С.</i> Співвідношення соціальних та біологічних факторів в особі злочинця.....	184
<i>Улізько Є. С.</i> Кримінологічна характеристика злочинності у сфері економіки	189

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ»

Освітні програми «Фінанси і кредит», «Банківська справа»

<i>Бернарду Жоелма.</i> Современные проблемы реформирования косвенного налогообложения в Украине.....	195
<i>Білоус Т. В.</i> Прибутковість банків: основні напрями підвищення	202
<i>Бутенко Л. С.</i> Становлення ринку страхування життя: світовий та вітчизняний досвід	206
<i>Васільєв В. О.</i> Сучасний стан доходів населення як основи матеріального добробуту вітчизняних домогосподарств.....	213

СУЧАСНИЙ СТАН ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ ЯК ОСНОВИ МАТЕРІАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ ВІТЧИЗНЯНИХ ДОМОГОСПОДАРСТВ

В. О. Васільєв, магістр

Т. П. Гудзь, к. е. н., доцент – науковий керівник

Ключові слова: доходи населення, матеріальний добробут, заробітна плата, фінанси домогосподарств, фінансові ресурси домогосподарств, реальні доходи населення, індекси цін, державне регулювання оплати праці.

Постановка проблеми. Споживча поведінка домогосподарств найбільше залежить від рівня доходів і цін. Доходи домогосподарства формуються як факторні – отримані пропорційно вкладу/продажу ресурсів домогосподарства у виробництво товарів та послуг. Окрім того, доходи можуть бути тіншовими. Значну частину доходів домогосподарства отримують у вигляді трансфертних платежів. Розмір доходу є головним під час визначення добробуту домогосподарств. Доходи визначають не просто багатство чи бідність, вони детермінують можливості задоволення різноманітних потреб домогосподарств, їх бажання інвестувати, займатися підприємницькою діяльністю, вкладати кошти в культурний розвиток, в освіту, розширювати можливості для примноження інтелектуального і людського капіталу. Зростання доходів – це умова зростання добробуту.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема покращення рівня життя населення цікавила економістів протягом багатьох століть. В сучасних економічних реаліях ця проблема набула ще більшої актуальності і привертає увагу багатьох економістів та дослідників даної проблематики.

Істотний внесок у дослідження проблематики щодо поліпшення рівня життя населення України зробили вітчизняні науковці. Зокрема вивченню тенденцій розшарування населення на рівні країни і регіонів, особливостей формування доходів населення за джерелами, проблеми подолання бідності та підвищення якості життя населення присвятили свої праці О. Біттер, М. Ватаманюк, С. Гончарова, Н. Гаркавенко, С. Грішнова, Е. Лібанова, О. Портна, Н. Холод, С. Шумська, С. Юрій та інші.

На нашу думку, додаткові дослідження в цьому напрямку сприятимуть реалізації заходів щодо зростання добробуту населення України.

Формулювання мети. Метою статті є дослідження та аналіз формування доходів населення за джерелами як основи матеріального добробуту українських домогосподарств.

Вклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні першочерговим завданням соціально-економічного розвитку України є забезпечення добробуту населення на рівні найрозвиненіших країн Європи. Підвищення добробуту населення України проголошується важливим політичним пріоритетом держави [1, с. 69].

Добробут є одним з показників якості життєдіяльності населення. Під добробутом економісти розуміють сукупність умов життєдіяльності людини, які створюються під час виробництва, розподілу, обміну, споживання, формують ієрархію потреб та визначають рівень їх задоволення. Добробут домогосподарств насамперед залежить від розміру, структури та динаміки їх реальних доходів.

Споживча поведінка більшості українських домогосподарств в останні роки характеризується спрямованістю на виживання. Кількісну характеристику доходів українських домогосподарств подано в табл. 1.

Таблиця 1 – Доходи населення України за 2011–2015 рр. й три квартали 2016 р., млн грн [4]

Доходи Період	Доходи населення, усього	Заробітна плата	Прибуток, змішаний дохід	Доходи від власності одержані	Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти
1	2	3	4	5	6
2011 р.	1 251 005	521 066	198 512	68 059	463 368
2012 р.	1 407 197	593 213	212 420	74 620	526 944
2013 р.	1 529 406	633 737	240 871	79 217	575 581

1	2	3	4	5	6
2014 р.	1 516 768	615 022	254 307	85 114	562 325
2015 р.	1 743 979	680 386	319 943	85 185	658 465
Три квартали 2016 р.	1 398 682	608 764	243 031	54 245	492 642

Так, за аналізований період номінальні доходи домогосподарств України стабільно зростали. Велике значення у формуванні доходів має заробітна плата, яка зросла у 1,51 рази. Втім, темп росту соціальних трансфертів перевищив приріст заробітної плати і склав 55 % за 2011–2015 рр. Водночас змішані доходи населення зросли майже вдвічі. Найменшими темпами зростали доходи від власності. Їх приріст за 2011–2015 рр. склав 25 %.

При вивченні споживчої поведінки вітчизняних домогосподарств за сучасних умов помітно зменшилася роль оплати праці як основного джерела доходів домогосподарств. Натомість зросла вагомість підприємницького доходу й соціальної допомоги. Окрім того, зростання інфляції призвело до нівелювання оплати праці як найнадійнішого джерела формування доходів населення.

Для більш детального розгляду доходів проаналізуємо їх структуру формування (табл. 2).

Таблиця 2 – Структура доходів населення України за 2011–2015 рр. та три квартали 2016 р., % [4]

Доходи Період	Доходи населення, усього	Заробітна плата	Прибуток, змішаний дохід	Доходи від власності одержані	Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти
1	2	3	4	5	6
2011 р.	100	41,65	15,87	5,44	37,04
2012 р.	100	42,16	15,09	5,30	37,45
2013 р.	100	41,44	15,75	5,18	37,63

1	2	3	4	5	6
2014 р.	100	40,55	16,77	5,61	37,07
2015 р.	100	39,01	18,35	4,88	37,76
Три квартали 2016 р.	100	43,5	17,4	3,9	35,2

Найвагомішими джерелами доходів населення була й залишається заробітна плата й соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти, підвищується значення підприємницького доходу. Водночас слід відмітити, зниження ролі доходів від власності.

Порівняння структури грошових доходів домогосподарств за 2011–2015 рр. свідчить, що питома вага доходів від підприємницької діяльності та самозайнятості зросла із 15,9 % до 18,3 %. Станом на кінець 2015 р. загальні грошові доходи домогосподарств, порівняно з 2011 р. збільшилися на 37 %, а індекс споживчих цін за цей же період збільшився на 88 %. Це означає, що доходи населення за період 2011–2015 рр. знецінилися вдвічі. За 2015 р. сукупні доходи населення становили 1743979 млн. грн. з них найбільша частка – це оплата праці (39,0 %), з якою майже зрівнялась частка соціальних трансфертів (37,8 %). Встановлений факт є додатковим свідченням зниження рівня життя населення.

В Україні за період 2014–2015 рр. реальні доходи населення скоротилися більш ніж на 40 %. Це найгірший показник серед усіх країн, як зазначено у звіті Global Wealth Report (2015 р.), опублікованому в жовтні швейцарським банком Credit Suisse. За даними дослідження, поряд з Україною по темпу збіднення домогосподарств розташувалися Росія, Бразилія і Колумбія. При цьому реальні доходи жителів останніх двох країн скоротилися в межах 25 %. Офіційні доходи українців у рази поступаються зарплатам в інших країнах СНД. Згідно з даними Міждержавного статистичного комітету країн СНД, Україна знаходиться аж на восьмому місці за рівнем доходів своїх громадян. За підсумками 2015 р. середня зарплата в Україні становила близько

\$ 193. Перше місце в рейтингу зайняв Казахстан (\$ 565). За ним ідуть Росія (\$ 560), Азербайджан (\$ 453), Білорусь (\$ 413) і Вірменія (\$ 386), на шостому місці – Молдова із середньомісячною зарплатою в \$ 245, далі йде Киргизстан (\$ 206) [3, с. 24].

За 2015 р. офіційна зарплата в Україні «просіла» в іноземній валюті на \$ 100 (показник 2014 р. – \$ 293). Незважаючи на те що офіційно заробітна плата в гривнях зростає, у доларовому еквіваленті вона постійно зменшується. Згідно з даними Держстату України, у червні 2016 р. середня заробітна плата в країні становила близько \$ 215 за нинішнім курсом, що порівняно з аналогічним періодом червня 2015 р. більше на 17,3 %. Проте варто зазначити, що три роки тому в доларовому еквіваленті середня зарплата українців становила \$ 421 за курсом тих років. Мінімальна заробітна плата в 2016 р. в Україні, заданими Мінфіну, становила 1 550 грн. Динаміка індексу реальної зарплати характеризує її значне падіння починаючи з 2013 р. (рис. 1).

Рисунок 1 – Динаміка індексу реальної заробітної плати в Україні, розрахованої за 2009–2016 рр. та перше півріччя 2017 р. [4]

Причини зменшення реальних доходів населення: періодичні економічні спади, девальвація гривні, зростання темпів інфляції, дефіцит державного бюджету, різке зростання цін на паливно-мастильні матеріали, підвищення тарифів за комунальні послуги тощо [2, с. 127].

Визначені на державному рівні й централізовано встановлені соціальні гарантії та стандарти (мінімальна заробітна плата, прожитковий мінімум, співвідношення між оплатою праці різної складності за тарифною системою) по суті «фіксують» низький рівень оплати праці переважної більшості працюючих за наймом у державному секторі економіки, і водночас є орієнтиром для формування невисокого рівня трудових доходів переважної більшості зайнятих у комерційному секторі.

У зв'язку з провідним значенням цих соціальних гарантій для нормального перебігу процесу формування сукупних доходів населення регіонів необхідно наголосити на принципових відмінностях у методології визначення мінімальної заробітної плати в національній економіці та країнах світу. Якщо в Україні в основу її розрахунку покладено прожитковий мінімум на одну працездатну особу, який характеризує рівень задоволення мінімальних споживчих потреб на рівні фізіологічного виживання і тривалий час не переглядається, то в Сполучених Штатах Америки цей стандарт характеризує вартість життя домогосподарства, що складається з двох дорослих людей і двох дітей [3, с. 29]. Це дає змогу врахувати специфіку відтворення людського потенціалу країни, а відтак забезпечити формування доходів з орієнтацією на гідний рівень життя. Основні державні гарантії оплати праці країн Євросоюзу протягом у 2015 р. характеризують показники, представлені у табл. 3.

Таблиця 3 – Порівняння основних стандартів оплати праці країн Євросоюзу та в Україні у 2015 р., у євро [5]

Держава	Погодинна (середня) оплата праці	Мінімальна заробітна плата в місяць)	Середньорічна заробітна плата
Болгарія	4,0	158,5	4 668,0
Велика Британія	20,9	1 249,9	40 045,0
Голландія	33,0	1 469,4	46 287,0
Румунія	4,8	157,5	6 146,0
Франція	34,5	1 430,2	36 950,0
Україна	1,4	56,3	1 776,5

У цьому контексті необхідно зазначити, що в системі державного регулювання оплати праці мінімальну заробітну плату встановлено наразі в переважній більшості країн Європейського Союзу на основі практики галузевих колективних угод, якими охоплено більшість працюючого населення, при цьому зазвичай її рівень не перевищує 50 % від середньої. Важко переоцінити значення державних гарантій оплати праці та практики їх застосування для загального спрямування процесу формування сукупних доходів населення, тим більше за складних соціально-економічних умов, коли частка працівників з найнижчим рівнем оплати праці є значною.

Висновки. Впровадження ринкових відносин в Україні суттєво вплинуло на залежність економічної системи від матеріального добробуту населення, яке формує стабільний попит на товари та послуги. Реалізація державної соціальної політики потребує подальшого підвищення рівня та якості життя населення, удосконалення політики доходів, реформування системи соціального захисту, подолання регіональної та галузевої диспропорцій, подальшого зростання соціальних гарантій та наближення їх до європейського рівня. Тому надзвичайно актуальним завданням є проведення реформи оплати праці, як основного джерела доходів населення, разом з реформуванням всієї економіки, перебудови організації заробітної плати з метою забезпечення поетапного підвищення заробітної плати, і створення ефективного мотиваційного механізму, який ґрунтується на поєднанні економічних стимулів і соціальних гарантій.

Список використаних джерел

1. Біггер О. А. Фінанси домогосподарств у умовах фінансової кризи / О. А. Біггер // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2012. – Вип. 9 (1). – С. 68–78.
2. Гончарова С. Ю. Причини і тенденції зміни рівня доходів населення за регіонами України / С. Ю. Гончарова, А. В. Семенченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 14, Ч. 1. – С. 125–127.

3. Гаркавенко Н. Доходи та добробут населення напередодні асоціації з Євросоюзом / Н. Гаркавенко, Т. Новосільська // Україна: аспекти праці. – 2014. – № 8. – С. 23–31.
4. Річні національні рахунки доходів, витрат та заощаджень домогосподарств України [Електронний ресурс] : Економічна статистика: станом на 01 січня 2016 р. / Статистична інформація : [веб-сайт Державної служби статистики України]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 03.09.2017 р.
5. Статистика особистих фінансів населення країн Євросоюзу [Електронний ресурс] : Статистика країн Євросоюзу: станом на 01 січня 2016 р. / Статистична інформація : [веб-сайт Європейської Комісії]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 29.09.2017р.

УДК 336.225.66

ПІЛЬГИ В СИСТЕМІ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ю. Д. Вепрейчук, магістр

Л. В. Левченко, к. е. н., доцент – науковий керівник

Ключові слова: непрямі податки, податкова пільга, податкові втрати, втрати бюджету.

Постановка проблеми. Вплив непрямого оподаткування на соціально-економічний розвиток України є одним із найактуальніших питань науки і практики. Одним з найбільш дискусійних питань є доцільність використання пільгового оподаткування, що з одного боку, стимулює діяльність суб'єктів господарювання, сприяє розвитку певних видів економічної діяльності, активізації інноваційних процесів. Проте, з іншого боку, результатом неефективної практики пільгового оподаткування є формування значних втрат бюджетних ресурсів держави, що призводить до порушення економічної стабільності, гальмування розвитку економіки та зменшення рівня фінансової безпеки держави. Вищезазначене підтверджує актуальність дослідження впливу пільгового оподаткування за непрямыми податками в Україні на формування доходів бюджетів.